

תכנית בחשבונאות

פורום שווי הוגן - FVF - Fair Value Forum

סיכום דיון

מסמך זה מהווה את תמצית הדיונים של "פורום שווי הוגן" מתוך מטרה לשתף את הקהל הרחב בעיקרי הדברים. בקריאת המסמך יש להביא בחשבון שמדובר בתמצית הדיון ולא בפרוטוקול מלא. בהתאם למדיניות הפורום, הדברים מובאים שלא בהכרח בציון שמות כל הדוברים. יודגש כי הדברים מייצגים את עמדותיהם האישיות והמקצועיות של חברי הפורום ואינם מייצגים בהכרח את העמדות הרשמיות של הגופים אליהם הם משתייכים.

תאריך המפגש: 10 באפריל 2014

נושא המפגש: "השפעת הירידה בשכר הטרחה של רואי חשבון על איכות המידע בשוק ההון"

חומר רקע למפגש: חומר רקע לדיון אפריל, מאמרם של פרופ' יורם עדן וד"ר אריה עובדיה בביטאון "רואה החשבון" – "מקצוע ראית החשבון על פרשת דרכים". כמו כן, הובאו בכתב במהלך הדיון דבריו של רו"ח יזהר קנה (סגן נשיא לשכת רואי חשבון, יו"ר הוועדה לתקני ביקורת ושותף מנהל פאהן קנה ושות').

אורחים שהוזמנו: , רו"ח יוסי פילוס (PWC), רו"ח יוסי בן אלטבט (המוסד לסקירת עמיתים), רו"ח איל הורוביץ (Baker Tilly), רו"ח חיים חלפון (PKF עמית, חלפון).

נוכחים: לילי אילון (רשות החברות הממשלתיות), אלי אמיר, אמיר ברנע, נבו ברנר, קרן בנגלס שנער (הפיקוח על הבנקים), משה גדנסקי, אסתר גילעז רן, אפרים דרור, דגנית דניאל (מחלקת תאגידים, הכנס הרשמי), שמואל ויינשטיין (רשות המיסים), שלומי וינר (רשות ניירות ערך), בני חזות (לשכת רואי חשבון), דב ספיר (המוסד הישראלי לתקינה חשבונאית), עדי סקופ, ואדים פורטנוי, צור פניגשטיין, יורם עדן, דורון צור, רקפת רמיגולסקי, שלומי שוב, רקפת שני.

צוות מקצועי: עידו ספקטור, ליאור שחף, מתן חגבי, אלכס וולקוב.

רו"ח שלומי שוב

כפורום שווי הוגן החלטנו שראוי לקיים דיון על נושא שכר הטרחה של רואי חשבון. כידוע לכם, מטרת הביקורת היא לייצר עבור הדוחות הכספיים גם אמינות וגם מהימנות ולכן יש לביקורת חשיבות קריטית ביחס למידע שמסופק לשוק ההון. אם הביקורת לא איכותית מספיק, הרי שקיים סיכוי גדול יותר לטעויות והטעויות בדוחות הכספיים.

תכנית בחשבונאות

פורום שווי הוגן - FVF - Fair Value Forum

צוות הפורום ערך סקר אודות שכר הטרחה של רואי חשבון במשק ולאחר שנציג את המספרים אני לא חושב שהמצב יפתיע אף אחד מהנוכחים. המספרים מעידים על מצב מסוים אותו אנחנו רוצים לנתח במפגש. מה שאנחנו רואים מבחינת התעריפים של הביקורת זה ששכר הטרחה הממוצע לשעה בשנת 2013 לחברות ת"א 100 הסתכם ל-208 שקלים. ניתן לראות גם שיש לגודל החברות השפעה על שכר הטרחה – בעוד שבת"א 25 שכר הטרחה הוא 238 שקלים לשעה, בחברות יתר 50 (50 המניות הראשונות לאחר מניות ת"א 100) שכר הטרחה צונח ל-170 שקלים לשעה.

אנחנו גם רואים זחילה מטה של התעריפים בשנים האחרונות שהמשיכה בשנת 2013. חשוב להדגיש כי הירידה בתעריף הממוצע לשעה נעשית דווקא על רקע של מורכבות הולכת וגדלה של עבודת הביקורת. החשבונאות של ימינו היא הרבה יותר מורכבת מאשר בעבר ועולם העסקים גם כן הולך ונהיה מורכב יותר. כך לדוגמה, כל נושא הערכות השווי שנכנסו לדוחות הכספיים בשנים האחרונות. אין ספק שקשה יותר לבצע ביקורת של שווי הוגן מאשר ביקורת של עלות. לביקורת של שווי הוגן נדרשים עובדים מיומנים ומנוסים הרבה יותר, אשר אמורים להיות מתוגמלים יותר. כלומר, הביקורת הולכת לכיוון של שחיקה בשכר הטרחה ולא להיפך כמו שהיינו מצפים. תוסיפו לכך גם את הרגולציה שהולכת וגדלה והאחריות על המבקר גדלה בעקבות כך, דבר שהיה אמור להביא לעלייה בשכר הטרחה.

בנוסף, בוצעה לצורך הדיון השוואה בינלאומית באמצעות הדיווחים של חברות ישראליות בעלות פעילות בינלאומית לפי השכר של רואה החשבון המבקר במדינות השונות בהן מתקיימת הפעילות. בהתאם להשוואה זו שכר הטרחה בישראל קרוב למדינות מזרח אירופה כמו רומניה, פולין וסרביה. להבדיל, שכר הטרחה השעתי בארה"ב לכל הפחות כפול מזה של ישראל והפער מגיע לעיתים גם עד ליותר מפי 5. כמו כן, במדינות אירופאיות כמו שווייץ, גרמניה ובריטניה, שכר הטרחה הוא לפחות כפול מאשר זה בישראל. מכיוון שאנחנו מדברים על אותו סוג של חברות בעלות פעילות בינלאומית, כמו שטראוס לדוגמה, ומדובר על אותם משרדי ראיית חשבון, KPMG ישראל ולונדון למשל, התוצאה מעלה כל מיני שאלות – מה המקור שלה, האם יש לה השפעה על איכות הביקורת המתבצעת והאם יש לה השפעה על איכות המידע שמגיע לשוק ההון.

אחת מההשלכות של ביקורת לא איכותית היא הצגות מחדש משמעותיות. ראינו לאחרונה מספר הצגות מחדש משמעותיות במשק, אך מצד שני אני שם לב לאדישות של השוק בישראל לאותן הצגות מחדש, למעט במקרים מאוד משמעותיים. המשמעות היא שאנחנו בדרך כלל לא רואים תזוזות של מחירי המניה בעקבות הצגות מחדש כתוצאה מאובדן אמון של שוק ההון בהנהלות. אם

תכנית בחשבונאות

פורום שווי הוגן - FVF - Fair Value Forum

היו קורים אותם מקרים בשוק האמריקאי, אני חושב שהתוצאה הייתה אחרת לגמרי. יכול להיות שזה קשור לאכיפה ולמערכת השכר והעונש של השוק הישראלי.

הנתונים שאנו מציגים לגבי שכר הטרחה של רואי החשבון מפורסמים פומבית ויש עמדה שטוענת שפרסום של המידע הזה הוביל לתחרות כלפי מטה. זאת לעומת שכר המנהלים שפרסומו הוביל דווקא לתחרות של "מי מקבל יותר" וגרם לעלייתו. פרט מעניין הוא שהבנקים לא מפרסמים את שכר הטרחה לשעה ומשיחות שערכתי עם בכירים בתחום הבנקאות, שכר הטרחה גבוה יותר ועומד על 260-300 שקלים לשעה בממוצע. אכן ניתן לזהות בניתוח שערכנו שיש השפעה לתחום בו נערכת הביקורת.

דוגמה מעניינת של ההשפעה הענפית היא תחום הביטוח שבו שכר הטרחה הממוצע בחמש חברות הביטוח הגדולות עומד על 202 ₪ בלבד אשר נמוך באופן ניכר מזה שבבנקים. ניתן לראות כי בשנת 2013 חלה ירידה בשכר הטרחה לשעה: בכלל ביטוח השכר הממוצע לשעה ב- 2012 היה 217 ₪ וב- 2013 היה 178 ₪ בלבד. בהראל השכר הממוצע לשעה היה ב- 2011- 240 ₪ וב- 2013 205 ₪ בלבד. הירידה בשכר הטרחה בחברות הביטוח מתרחשת על רקע העובדה שהתעריפים בפניקס נמוכים במיוחד. כך לדוגמה, התעריף של הפניקס בשנת 2013 הסתכם ב- 156 ₪ בלבד. ניתן לכאורה לראות שהפניקס מושכת את שכר הטרחה כלפי מטה.

שכר טרחה ממוצע נמוך יכול להצביע על כך שאם יוצאים מנקודת מוצא שמשרדי ראיית החשבון הם רווחיים הרי שהדבר מעיד על שימוש נרחב בעובדים זוטרים ופחות מיומנים בעבודת הביקורת שיכולות להיות לה השפעות שליליות על איכות העבודה. בנוסף על כך, ככל שיש פחות עובדים מנוסים בתיק הביקורת הרי שהדבר יכול להעיד על כך שמי שמדריך בפועל את העובדים החדשים הם אנשי הכספים של החברה המבוקרת וזו יכול להיות בעייתי.

אמירה נוספת שיכולה להעיד על כך שהמצב הוא בעייתי היא שלעיתים משרדי ראיית חשבון לוקחים עבודת ביקורת רק מכיוון שלדעתם הם ירוויחו ממתן שירותים נלווים. לדעתי, אמירה כזו היא מאד בעייתית בכל הקשור לאי תלותו של רואה החשבון.

עולה השאלה – במידה ואנחנו אכן מגיעים למסקנה שאכן קיימת בעיה במצב הנוכחי, מה הפתרון והאם בכלל יש מקום להתערבות רגולטורית ו/או חקיקתית? אנחנו, למשל, יודעים שבארה"ב ועדת הביקורת היא זו שאמונה על מינוי וקביעת שכר הטרחה של רואי החשבון. בישראל, לעומת זאת, הסמכות הסופית נתונה בידי האסיפה הכללית של בעלי המניות. נשאלת השאלה האם מתן הכוח

תכנית בחשבונאות

פורום שווי הוגן - FVF - Fair Value Forum

הבלעדי בנושא של מינוי וקביעת שכר טרחה יביא לאיזושהו שינוי? גם אם הדבר רצוי לדעתי, אני עדיין חושב שהבעיה הרבה יותר עמוקה והמצב הנוכחי הוא כפי שראינו לא מעט בשנים האחרונות זה שברגע שבעלי השליטה ומנהלים לא מכירים בחשיבות הביקורת ורואים בה כנטל, אזי לא בטוח שזה יביא לשינוי. צריך להוסיף לכך גם את בעיות הממשל התאגידי שאנו חווים בישראל. הדח"צים כמו גם בעלי השליטה לא יבינו את החשיבות של הביקורת עד שהצרכנים של המידע בדוחות – שוק ההון – לא ידרוש אותה וכאן טמונה הבעיה. אנחנו תיכף נדבר על ההתייחסות של החברות לעבודת הביקורת ולדעתי יש קשר הדוק בין היחס שנותן שוק ההון לביקורת לבין היחס שהחברה נותנת לה.

פרופ' אלי אמיר

האם בדקתם את מספר שעות הביקורת שהושקעו בכל אחת מהחברות הללו? ייתכן כי השכר הממוצע לשעה ירד, אך ייתכן שמספר שעות הביקורת עלה, דבר שגרם לעלייה בהכנסות מביקורת. אני יודע ששך ההכנסות מביקורת בארה"ב עלה לאחר סרביינס-אוקסלי. כמו כן, יש לדעתי לבדוק את הרווח מביקורת. אם למשל ההכנסה לשעה היא 200 ש"ח והתשלום הממוצע לעובדי ביקורת הוא 50 ש"ח בממוצע, הרי שיש רווח נאה מביקורת.

רו"ח שלומי שוב

יש אמנם נתונים לגבי מספר השעות, אך אין נתונים לגבי התמהיל של העובדים בתיק. בכל מקרה, הסקר שערכנו לא כולל את מספר השעות כיוון שלא ניסינו לבצע מחקר עומק, אלא רק לתת אינדיקציה על הכיוון שאליו הולכים תעריפי שכר הטרחה בישראל. אני חושב שמי שעוסק בתחום יוכל להגיד לך שהכיוון שעליו מצביע הסקר אינו מפתיע.

פרופ' אמיר ברנע

אני חייב לציין שהדיון היום הוא נורא מוזר כיוון שיהיה לנו בעייתי להגיע למסקנות היום. יש הרבה גורמים שיכולים להשפיע על הירידה בשכר הטרחה והם לא דווקא יכולים להיות מטופלים על ידי התערבות כזו או אחרת. לדוגמה, יכול להיות שמשרדי ראיית החשבון נותנים לעובדים הזוטרים לבצע את מרבית העבודה ומשום שלעובדים אלה יש שכר נמוך, הם מושכים את שכר הטרחה הממוצע כלפי מטה. צריך לבדוק גם האם יש שינויים טכנולוגיים שמקלים או מקשים על הביקורת ויש גם ביקורת פנים שמבקר החוץ מסתמך על עבודתה לעיתים קרובות. להראות שאיכות הביקורת ירדה זה קשה מאוד ותיכף נראה האם הנתונים שנקבל פה יכולים לסייע לנו לאמוד את איכותה.

לדעתי, ההמלצה על מינוי רואה החשבון וקביעת שכר טרחתו צריכה לעבור לוועדת הביקורת ומעבר לכך אני מציע שתוטל עליה גם כן האחריות לתוצאות הביקורת. באופן כזה יהיה לה אינטרס לבחור

תכנית בחשבונאות

פורום שווי הוגן - FVF - Fair Value Forum

במשרד שיעשה את הביקורת הטובה ביותר וגם היא תהיה מוכנה לשלם על כך שכר טרחה גבוה יותר.

רו"ח יזהר קנה (דברים שהוצגו בכתב)

קיימת תופעה מובהקת ומסוכנת, להבנתי, לפיה שכ"ט לרו"ח במשק הישראלי משולם ב"יחס הפוך" לסיכון. בגופים ציבוריים גדולים (כולל גופי ממשלה כגון חברות ממשלתיות) שכ"ט הינו הגבוה ביותר. בגופים פרטיים רבים שכ"ט נמוך יותר אבל "סביר". ואילו בחברות הציבוריות (למעט הדואליות) הינו הנמוך ביותר והינו "בלתי סביר".

הגענו למצב "מגוחך" לפיו שתי חברות "זהות" – ציבורית ולא ציבורית – יתכן מאוד ושכ"ט בציבורית יהיה נמוך יותר למרות הסיכון והמורכבות.

הסיבות המרכזיות לשכ"ט הנמוך בחברות הציבוריות הינו להבנתי:

1. תחרותיות "פרועה" בין משרדי רו"ח בעיקר לעניין מי מבקר יותר חברות ציבוריות (פרסטיז'ה).

2. העובדה ששכ"ט של רו"ח הקיים מפורסמת לציבור – גורמת לרף תחתון בהחלפה ובמתן הצעות (בנושא זה הביא הפרסום לתופעה הפוכה מאשר שכר הבכירים).

3. בחברות ציבוריות רבות שכ"ט נקבע בסכום קבוע למספר שנים. העובדה שיש דרישות ושינויים בדרישות רגולציה חדשות לבקרים גורמת לעבודה רבה נוספת שאינה מכוסה בשכ"ט נוסף (דוגמאות פשוטות: תוספת הדוח סולו, תוספת הדרישה לועדת מאזן אשר תדון בדוחות לפני הדיון בדירקטוריון, בדיקת ה"SOX").

4. האמונה לפיה ניתן יהיה למכור שעות נוספות "בתעריף טוב" כגון "שירותים נלווים" או "עבודות מיוחדות" (תשקיפים, DD).

5. קביעת הרשות לניירות ערך לפני מספר שנים לפיה רו"ח מנוע מלבצע הכנת ועריכת דוחות כספיים (קביעה שהיא לכשעצמה מבורכת ביותר ונבונה) גרמה לכך שהחברות נדרשו לכוח אדם מקצועי נוסף לצורכי עריכת הדוחות הכספיים. בחברות לא מועטות גרמה תוספת העלות בגין כ"א לדרישה (שאינה מוצדקת בהיקפה) להפחתה גדולה מידי בשכ"ט רו"ח.

מן המידע המפורסם לציבור נראה כי קיים היקף גדול ביותר של תיקי ביקורת של חברות ציבוריות בהן לרו"ח הפסדים מהתיק, לעיתים אף הפסד גולמי (תיקים בהם שכ"ט הינו מחצית משכ"ט הראוי או אפילו שליש – ויש תופעות כאלה). אציין כי שכ"ט הסביר לרו"ח בתיק ביקורת רגיל של גוף פרטי הינו 200-220 ש"ח ובחברות ציבוריות שכ"ט צריך להיות גבוה יותר עקב תמהיל כוח אדם

תכנית בחשבונאות

פורום שווי הוגן - FVF - Fair Value Forum

מקצועי (במיוחד בחברות אחזקה). בפועל אנו עדים לחברות ציבוריות בהן שכ"ט הינו אפילו 100 ש"ח לשעה כולל כאלה המפוקחות ע"י הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון.

במשרדי רו"ח קיימים מנגנוני הגנה אשר תפקידם למנוע מצב ששכ"ט הנמוך יפגע באיכות הביקורת (נהלים ברורים ומקיפים לביקורת אשר לכאורה לא ניתן לסטות מהם) ואולם לדעתי קיים סיכון שבסופו של יום שכ"ט הנמוך יפגע באיכות הביקורת.

שאלה חשובה בבחינת נושא זה הינו מהי שיטת התגמול הכספי של השותף/מנהל הביקורת. ככל ששיטה זאת נותנת משקל גדול יותר לרווחיות בתיק כי אז סביר שלשיטה זאת תהיה השפעה על הביקורת – השפעה זאת יכולה לבוא לידי ביטוי לדוגמא בהתערבות השותף בקביעת רף מהותיות גבוה יותר, בדיקת ה"מידע אחר" על ידי איש צוות זוטר יותר וכד'.

אציין כי ה- PCAOB בוחן את מדיניות התגמול של השותפים ולגישתו שותף חייב להינזק מבחינה כספית אם נתגלו אצלו סטיות באיכות העבודה (כגון בביקורת סקר העמיתים הישראלי, הצגות מחדש וכו').

הפתרון : במצב הרגולטורי והפרקטי הקיים היום בישראל נראה שהגוף היחידי שיכול להביא השינוי (ולהבנתי זה גם תפקידו) הינו הרגולטור – בעיקר הרשות לניירות ערך והמפקח על שוק ההון ביטוח וחסכון (תשומת ליבך שרו"ח מנועים מלדון בעניין בצוותא עקב הגבלים עסקיים).

גופים רגולטוריים אלה יכולים על ידי עבודת השוואה פשוטה של שכ"ט בין גופים מבוקרים דומים לזהות בנקל את המבוקרים "הקיצוניים" והחריגים (מבחינת היקף שכ"ט) ולקרוא אותם לסדר בדרכים שונות, לרבות הפניית שאלות בנושא לחברי ועדת הביקורת. פניות שכאלה יחזירו את הנושא לשפיות.

אציין כי נקודת כשל שוק הינה גם "מעורבות ועדת הביקורת" – ועדות הביקורת במקום שייקחו חלק פעיל בהרחבת היקף עבודתו של רו"ח ובהתאם שכרו, בדרך כלל אינן מעורבות בנושא זה ולעיתים אף משתתפות במלאכת הקיצוצים. מי שקובע את שכ"ט הינו בעל השליטה ומנהל הכספים שלא תמיד עומדת לנגד עיניהם החשיבות של הביקורת.

תכנית בחשבונאות

פורום שווי הוגן - FVF - Fair Value Forum

רו"ח שלומי שוב

נמצא אתנו היום איל הורוביץ שהוא השותף המנהל ויו"ר Baker Tilly בישראל. בימים אלו איל עוסק במחקר הנושא שבו אנו עוסקים היום במסגרת עבודת הדוקטורט שלו האמורה להסתיים עד סוף 2014.

רו"ח איל הורוביץ

בחרתי לעשות את עבודת הדוקטורט שלי בנושא זה כיוון שהוא חשוב ומורכב וכן בשל אופיו של התפקיד שלי היום. באופן מפתיע, למרות שיש המון מחקרים בעולם, בישראל כמעט שלא נגעו בנושא זה בצורה מעמיקה.

היו לי מספר שאלות מחקר – ראשית, רציתי לבחור איך השפיע המעבר ל-IFRS בישראל על שכר הטרחה של רואי החשבון. שאלה נוספת שרציתי לחקור היא איך השפיע המשבר הפיננסי העולמי על שכר הטרחה בישראל. השאלה השלישית היא מה הדעה ומה ההשפעה של הרגולטור בישראל, בעיקר הרשות לני"ע, על תעריפי שכר הטרחה. אני חושב שזו שאלה מאוד מעניינת אותה יש להפנות לרגולטור.

בנוגע למעבר ל-IFRS, אני לא חושב שהוא מסתכם במעבר מעלות לשווי הוגן, המשמעות של המעבר הייתה הרבה יותר דרמטית. פתאום מצאנו את עצמנו מתמודדים עם שיטה שלא הכרנו עד עכשיו והיה תהליך של למידה מחודשת שגרמה לעלויות נוספות הן של החברה המבוקרת והן של המבקר. כמו כן, עלתה השאלה – האם המעבר לשווי הוגן מגדיל את הסיכון של המבקר? בתחילה חשבתי שכן, אך לאחר שקראתי מחקרים רבים בנושא ראיתי שדווקא יש ירידה בסיכון לדעת אותם מחקרים. בישראל לעומת זאת, מהמחקר שלי עולה שהסיכון הנתפש עלה, כלומר רואי החשבון חושבים שהסיכון שלהם גדל. אציין שהמחקר שלי הוא איכותני, כלומר לא בדקתי מדד מסוים של סיכון, אלא שאלתי את אותם רואי חשבון שראיינתי כיצד הם תופשים סיכון והאם הם חושבים שהסיכון הזה עלה.

ד"ר אסתר גילעז רן

נוסף על הדברים שאמר איל, ככל שהפער בין השפה החשבונאית לבין שפת המס גדל, כך גם גדל סיכון הביקורת. הסיבה לכך היא שיש יותר accruals והיכולת של רואה החשבון לנהל את כל אחד מהצדדים, החברה ומס הכנסה, גדול יותר. לדוגמה, נניח שיש לי תמיד אינטרס להקטין את הרווח לצרכי מס ואז המוטיבציה שלי לנהל רווחים כלפי מעלה קטנה. האינטרס שלי יהיה יותר מובהק להעלות רווחים מבלי שתהיה לי חבות מס על זה. בישראל זהו מדד שהוא מאוד מובהק והוא כבר אמפירי.

תכנית בחשבונאות

פורום שווי הוגן - FVF - Fair Value Forum

פרופ' אמיר ברנע

אפשר לבדוק גם את העלות של ביטוח מקצועי של רואי חשבון – אם יש עלייה בסיכון של רואי החשבון, גם תהיה עלייה בעלות זו.

רו"ח איל הורוביץ

בהחלט ואכן אנחנו רואים עלייה בביטוח המקצועי של רואי החשבון. לגבי שאלת המחקר השנייה בנוגע למשבר הכלכלי הפיננסי העולמי והשפעתו על שכר הטרחה, ישנו הבדל בין האופן שהמשבר השפיע על ישראל ועל ארה"ב. כמובן שההשפעה של המשבר על ארה"ב הייתה הרבה יותר משמעותית ומנתונים שאספתי רואים ששכר הטרחה בארה"ב נשחק בעשרות אחוזים בתקופה זו. הדבר המעניין הוא שנערך מחקר בארה"ב ובו הגיעו למסקנות מובהקות שלא נפגעה איכות הביקורת עקב ירידת שכר טרחה זו. לדעתי, בישראל לא חוונו משבר פיננסי כמו שארה"ב חוותה אותו ועל כן השפעתו על שכר הטרחה של רואי החשבון לא הייתה משמעותית. מבחינת השפעת הרגולציה על שכר הטרחה, ערכתי שיחות עם רגולטורים בהווה ובעבר ועם אנשי פרקטיקה וגיליתי שיש דעות שונות בנושא זה. מצד אחד, יש כאלו שטוענים שפרסום המחירים מוביל לירידה כי מנכ"לים יכולים להתמקח על שכר הטרחה ולהתאים אותו למתחרים. מצד שני, לעיתים השכר כל כך מביש שרואי החשבון טוענים שלא יהיה טוב לפרסם אותו ולכן מעלים את שכר הטרחה.

אפרים דרור

אני חושב שאם נבדוק את התמהיל של העובדים בביקורת נראה שיש פחות שעות שמושקעות על ידי העובדים הבכירים של המשרד ויותר של סטאז'רים.

רו"ח איל הורוביץ

זה נכון, אי אפשר לשפוט את איכות הביקורת רק על סמך מספר השעות שמושקעות בתיק או שכר הטרחה הממוצע.

אספר בקצרה על אופן המחקר – קיימתי פגישות עם רואי חשבון בכירים ב-Big 4 וב-Second tier, ערכתי ראיונות עם רגולטורים ושלחתי שאלונים לרואי חשבון שונים בכ-90 מדינות. בנוסף, בחנתי גם נתוני שכר טרחה של 60 חברות ציבוריות בישראל בין השנים 2005-2013. מהנתונים עולה ששכר הטרחה השעתי בחברות הללו כמעט שלא עלה, אך שכר הטרחה הכולל כן עלה בעקבות מספר שעות גדול יותר.

תכנית בחשבונאות

פורום שווי הוגן - FVF - Fair Value Forum

עלו ממצאים רבים שעלו מהמחקר שלי ונתמקד בעיקריים בהם. ראשית, רואי החשבון שאיתם דיברתי חושבים שיש פחות במעמדו של רואה החשבון המבקר. הסיבות לכך הן רבות וביניהן: הכניסה של החברות הגלובליות שהובילה למתודולוגיות מגבילות – רואי החשבון צריכים למלא שאלונים והביקורת הופכת לטכנית יותר, עריכת הדוחות הכספיים יצאה מידי של רואי החשבון וזה היה קלף מקצועי שלו כלפי הלקוח, הלקוח מתייחס לרואה החשבון כספק ואם החברה רוצה להוריד את שכר הטרחה ב-20% היא תתמקח עם רואה החשבון כמו שהיא עושה עם כל אחד מספקיה ובנוסף, היום ניתן להחליף רואה חשבון בקלות מבלי "להיענש" על כך מהשוק. כמובן שהתחרות הולכת וגדלה והביאה לכך שההבדלים בין המשרדים הצטמצמו עד כדי כך שאין הבדל ביניהם. לכן החברות כבר לא מייחסות חשיבות למשרד עצמו, אלא לשכר הטרחה שהוא לוקח.

פרופ' אמיר ברנע

היה מחקר לפיו החלפת רואי חשבון היא אינפורמציה שלילית שמגיעה לשוק ההון. כלומר, לרואה החשבון יש איזשהו קלף מול ההנהלה כי ההנהלה יודעת שהחלפת רואה חשבון תוביל להשפעה שלילית על מחיר המניה של החברה.

רו"ח איל הורוביץ

אתה יודע שהיו כ-200 החלפות של רואי חשבון בחברות ציבוריות בין השנים 2005-2010. זה מספר רב של החלפות וכשבדקתי אותן ראיתי שאין בהן שום חוקיות בכל הנוגע לגודל המשרד, הפירמה הישראלית או הפירמה הגלובלית. אז אפשר להבין שהחברות הציבוריות בישראל לא נרתעות מהחלפת רואה החשבון כי ככל הנראה אין לכך השפעה שלילית בשוק ההון.

בהמשך לשאלות שהעליתי, מעבר למעמד רואה החשבון יש עוד שאלות ובהן מידת ההתערבות של הרגולטור, שקיפות שכר הטרחה של רואה החשבון, החלפת רואה חשבון ובדיקת ההחלפות הללו על ידי הרגולטור ובדיקת איכות הביקורת על ידי הרגולטור. שאלתי את הרגולטור אם כאשר הוא שומע על שכר טרחה של 70 שקל לשעה, האם זה מדליק אצלו נורה אדומה. לרוב התשובה הייתה שלא ושיש לבדוק את איכות הביקורת ללא קשר לשכר הטרחה. כלומר, הרגולטורים לא קושרים קשר הדוק בין שכר הטרחה לבין איכות הביקורת.

ממצא נוסף שעלה במחקר הוא שבעלי השליטה דומיננטיים והשפעתם על התנהלות הדירקטוריון וועדת הביקורת גדולה. זו גם חלק מהייחודיות של מבני השליטה בישראל, כיוון שבח"ל ההחזקה בחברות היא מפוזרת יותר.

השאלה האחרונה שעלתה היא האם הביקורת הפכה ל-commodity. מכיוון שיש גורמים רבים וחברות רבות, ניתן להחליף את המבקר בקלות.

תכנית בחשבונאות

פורום שווי הוגן - FVF - Fair Value Forum

פרופ' יורם עדן

בסופו של דבר עבודת הביקורת לא יוצרת ערך מבחינת הלקוח. תזרים המזומנים של החברה לא גדל באופן ישיר בעקבות הביקורת. ברגע שהמשרדים הגדולים מרכזים 90% מהחברות במשק ההבדלים ביניהם הצטמצמו לגמרי ואי אפשר להגיד שהביקורת של משרד א' שונה מהביקורת של משרד ב', כך שהביקורת הפכה ל-commodity והלקוחות רוצים לשלם כמה שפחות. זה לא אומר שהשירותים החשבונאיים האחרים שנותנים רואי החשבון כמו הערכות שווי, בדיקות ירידות ערך מוניטין וכדומה כן יוצרים ערך.

בנוגע להרתעה, אם הייתם יודעים כמה בקשות לתובענות ייצוגיות עומדות עכשיו בבתי המשפט הייתם מופתעים מהכמות הרבה. בחלק מהמקרים רואי החשבון נתבעים בדין פלילי, אך הבעיה היא שהתביעות הללו נמשכות כל כך הרבה זמן שאפקט ההרתעה שלהן הוא מצומצם.

עידו ספקטור

אני חושב שהתפיסה שלביקורת אין ערך היא בעייתית והיא קשורה במידה רבה לתרבות שלנו בארץ. ייתכן שהנהלת החברה לא תופסת את הביקורת כחשובה, אך בעיני בעלי המניות יש לה ערך. קחו לדוגמה את סין – בסין חברות יכולות לפשוט רגל בוקר אחד והמשקיעים מאבדים את כספם למרות שהדוחות המבוקרים של אותן חברות לא העידו על כך. אני בטוח שאם עבודת הביקורת הייתה נעשית בצורה טובה יותר, המקרים הללו לא היו קורים.

קרן בנגלס שניר

ביום 29.5.13 המפקח על הבנקים פרסם בשיתוף עם משרד האוצר (אגף שוק ההון והחיסכון) טיוטה להערות הציבור בנושא "מתווה לשינוי מבני בביקורת החיצונית של גופים פיננסיים. מטרת הטיוטה הייתה להציג חלופות בכדי א. לשפר את המבנה הקיים כדי לחזק את אי התלות והספקנות המקצועית של ר"ח מבקר. ב. להגביר את המעורבות של רואי חשבון נוספים. ג. לשפר את איכות הביקורת החיצונית על הדוחות הכספיים של הגופים המפוקחים. הצעדים שהועלו לדיון: (1) חיוב רוטציה תקופתית בין משרדי רואי חשבון מבקרים. (2) קביעת מגבלה על נתח שוק מירבי המותר למשרד רואה חשבון יחיד במערכת. (3) הגבלת ביקורת ע"י שני רואי חשבון במשותף (joint audit). (4) הרחבת המגבלות על משרד רואה החשבון המבקר במתן שירותים נלווים למבוקר.

ב-31.3.2014 פורסם בבאזל (Basel Committee on Banking Supervision - BIS) מסמך סופי בנושא "ביקורת חיצונית בבנקים", (טיוטת המסמך פורסמה ב-31.3.2013) המפרט עקרונות, הסברים והנחיות לשיפור איכות הביקורת ולהגדלת האפקטיביות שלה.

תכנית בחשבונאות

פורום שווי הוגן - FVF - Fair Value Forum

במסגרת מסמך העקרונות של באזל מרחיבים את החובות על ועדת הביקורת בהקשר של רואה החשבון המבקר, לדוגמא קיום תהליך קפדני של ועדת הביקורת לצורך מתן המלצה למינוי/ ביטול מינוי ותגמול רואה החשבון המבקר, בכלל זה לקבוע קריטריונים לבחירת רואה החשבון המבקר ולהעריך את האיכות הכוללת של רואה החשבון לפני מינוי לראשונה ולפחות אחת לשנה, של הידע, הכשירות ואי התלות. יש לציין שוועדת הביקורת מחויבת לתעד את כל החלטותיה ואת אופן קביעתן.

בהתייחס לנושא שכר הטרחה צוין במסמך העקרונות בין היתר כי: א. ועדת הביקורת צריכה לבדוק ולהניח את דעתה ששכר הטרחה שנקבע עבור רואה החשבון המבקר תואם להיקף העבודה הנדרש ממנו ולסיכויי הביקורת. ב. בהתייחס לשירותים נלווים שאינם ביקורת, על ועדת הביקורת לקבוע מדיניות רשמית לטיפול בשירותים נלווים המתקבלים מרואה החשבון המבקר, תוך בחינה שהם לא פוגמים באובייקטיביות ובאי תלות ומעקב אחר אופן קביעת שכר הטרחה עבורם.

במאי 2013 פורסם מזכר לדיון של צוות ייעוץ של ה- PCAOB בנושא אינדיקטורים להערכת איכות הביקורת (PCAOB: Discussion audit quality indicators), אשר מציע לקבוע אינדיקטורים כמותיים להעלאת איכות הביקורת, כגון: יחס בין מספר המנג'רים בצוות הביקורת לבין שותף הביקורת. יחס בין שעות העבודה שיוחסו לעבודת הביקורת בתאגיד הבנקאי הנדון לבין סך שעות העבודה של השותף וצוות הביקורת, בחינת היקף וסוג העבודות שבאחריות העובדים הבכירים בצוות הביקורת (שותף, דירקטור ומנכ"ל) בנוסף לאחריותם לעבודת הביקורת של התאגיד הבנקאי הנדון וכו'.

בהתייחס לשאלה מדוע קיימת ריכוזיות בבנקים בישראל אצל מספר מועט של משרדי רואי חשבון מבקרים- הדבר נוצר בעקבות חסמי כניסה גבוהים הקיימים בתחום. רואי חשבון של תאגידים בנקאיים נדרשים לרמה גבוהה של ידע, מקצועיות ומומחיות בכללי חשבונאות ייעודיים, ולידי והבנה של הדרישות הרגולטוריות המקומיות ואילו הקיימות בעולם ובארה"ב בפרט.

רו"ח לילי אילון (רשות החברות הממשלתיות)

אצלנו ברשות החברות מייחסים ערך רב לרואה החשבון המבקר. לגבי השכר לשעה, קבענו לפני כ-3 שנים תקרת שכר טרחה שעתי מסוים וקבוע. כמו כן, סיווגנו את רואי החשבון מחדש באופן שיבטא את הערך שאנחנו נותנים לרואה החשבון המבקר (משרד). המרכיבים של הסיווג הם מספר רואי החשבון בפירמה, מספר שעות ממוצע ב-5 תיקים גדולים ומספר החברות המדווחות שהפירמה מבקרת אשר מבטא את יכולת המשרד להתמודד עם התיקים. מי שנפגע מסיווג זה הם משרדים שמעסיקים הרבה עובדים זוטרים.

תכנית בחשבונאות

פורום שווי הוגן - FVF - Fair Value Forum

חשוב לי לציין שני דברים: ראשית, אנחנו מקיימים רוטציה כל 6 שנים ובמקרים מיוחדים 7 שנים. תפישה זו לגבי הרוטציה מגיעה מהכיוון של בעלי החברה ולא מהכיוון של רגולטור.. שנית, לדעתי, כל עניין ה-joint venture פוגע באפקט הרוטציה. ראינו במספר מקרים שרואה החשבון היוצא מתעקש על הטיפול החשבונאי בסעיפים שיש בהם בעיה ובכך הוא כובל את שיקול דעתו של רואה החשבון הנכנס שחותם על אותם דברים ולמרות ששניהם חותמים יוצא מצב שחותר תחת הרציונאל של הרוטציה.

דבר נוסף אליו התייחסנו: רואי החשבון מקבלים המון כסף בחברות ממשלתיות. גם מבחינת השכר לשעה, העומד על 220 שקלים לשעה בממוצע, גם מבחינת שעות העבודה וגם מבחינת הגבייה. לאחרונה פרסמנו חוזר לגבי הסדרת ההתקשרות בין המשרדים לחברות הממשלתיות ולרשות החברות. אנחנו רוצים למנוע מצב שיש הפקרות אשר בו החברות הממשלתיות משלמות יותר מדי כסף ללא פיקוח על שעות העבודה ואיכותה.

רו"ח שלומי שוב

הייתי שמח לשמוע את הזווית של רואי החשבון בנוגע לשכר הטרחה ונשמע ראשית את דעתו של יוסי פילוס שנבחר השבוע לשותף מנהל של PWC כנציג של ה-BIG 4 לצורך הדיון. בהקשר זה חשוב לציין שהסקר שלנו העלה שאין הבדלים בין שכר הטרחה למשרדי ה-BIG 4 לבין אלו שאינם ב-BIG 4.

רו"ח יוסי פילוס

אני חושב שחלק מהדברים ששמעתי נובעים מדיסאינפורמציה של הנוכחים מכיוון שלא כולם פה מודעים למציאות במשרדים הגדולים. אני אתחיל בקוריוז – היו שנים שטיפלתי בחברות אמריקאיות והיה נוהג שיו"ר ועדת ביקורת היה מזמין אותי להגיע לילה קודם לישיבה כדי לשבת ולדבר בצורה נינוחה על מערכת היחסים עם הלקוח, על שכר הטרחה והאם שכר הטרחה ראוי לפי דעתי, על הרכב האנשים בביקורת והתעריף לשעה. כל השאלות הללו באו ממקום שהוא רצה לנהל את הסיכונים שלו עצמו וכן בכדי לוודא שהוא עושה את עבודתו נאמנה עבור הדירקטורים האחרים. מעבר לכך, היה ניתן לראות שהוא מאוד מתעניין בדברים. לעומת זאת, באותה תקופה עבדתי עם חברה גדולה בישראל שהיו לה בעיות חשבונאיות מאוד מורכבות. הודעתי ללקוח שייקח לי חודשיים למפות את כל הבעיות החשבונאיות ולאחר מכן אני ארצה לעשות גם דיון פנימי בתוך המשרד וגם דיון עם הרשות לניירות ערך בכדי לקבל pre-ruling על כמה מהנושאים. ההתקפה הפרועה ביותר שקיבלתי בתהליך הייתה מיו"ר ועדת מאזן. הדבר היחיד שעניין אותו זה שכר הטרחה שכרוך במהלך הזה. הוא בכלל לא הבין את התפקיד שלו ואפילו לא עניינו אותו הבעיות שצריך להתמודד איתן. הייתה חסרה לו ההבנה שאם לא נטפל בבעיות החשבונאיות בצורה נכונה

תכנית בחשבונאות

פורום שווי הוגן - FVF - Fair Value Forum

בהווה, ייתכן שעלויות ההצגה מחדש יהיו פי כמה וכמה יותר משמעותיות מאשר שכר הטרחה הכרוך בתהליך. זו רק דוגמה אחת, אבל במהלך חיי טיפול בעשרות חברות ובאופן כללי אני חושב שוועדות הביקורת צריכות לשדרג את עצמן ולקחת אחריות גדולה יותר על תהליך הביקורת בכלל ושכר הטרחה של רואי החשבון בפרט.

דבר נוסף שרציתי להתייחס אליו – מה שקורה בשנים האחרונות זה שברגע שמסתיימת עונת הביקורת יש התנפלות על המשרדים מצד המוסד לסקירת עמיתים, ה-PCAOB והפירמה הבינלאומית שחוקרת לאורך ולרוחב את התיקים של המשרד. אני לא יודע אם אתם מודעים לזה, אבל ל-PCAOB יש יכולת להפעיל סנקציות כספיות כבדות על שותפים שנמצאו כלא עומדים בדרישות המקצועיות. לגבי הפירמות, הפירמה שלנו יכולה לבוא ולעשות ביקורת על כל תיק שהיא בוחרת – גם על מתנ"ס שאני עושה לו ביקורת בהתנדבות. הבדיקה של הפירמה לא מתמקדת במבחן התוצאה, אלא בעיקר בתיעוד של עבודת הביקורת והיכולת של תיעוד זה להוות בסיס מספיק בשביל לחתום על הדוחות הכספיים.

הרבה פעמים אני מוצא עצמי בישיבות דירקטוריון מנסה להסביר שלקחת את עלות המתמחה ולהעמיס עליו עוד קצת עלויות כדי לבחון האם שכר הטרחה הוא סביר זאת לא הדרך. אחד הדברים שמתסכלים אותי זה שכשאני יושב בישיבות דירקטוריון ואני צריך להביא את ממצאי הביקורת ומולי יושב עורך דין שכותב את הפרוטוקול ואני יודע שהם מקבלים 700 ₪ לשעה עבור כתיבת פרוטוקול ואני מתוגמל ב-180 ₪ לשעה עבור עבודה משמעותית הרבה יותר מכתובת פרוטוקול.

פרופ' אלי אמיר

עורך דין מגן על לקוחו כדי למנוע את שלילת חירותו. הערך של הביקורת נתפס כנמוך ולכן התשלום בהתאם. אילו רואה החשבון היה יכול להיכנס לבית הסוהר על ביקורת לא טובה, היה לדעתי שכר הטרחה גבוה הרבה יותר. נראה לי שאם מניחים הנחה פשוטה על תחרות, הרי שהתשלום הנמוך עבור הביקורת משקף את הערך השולי הנמוך שלה ביחס לשירותים משפטיים, ומכאן נובע ההבדל בשכר הטרחה בין עורכי דין לרואי חשבון.

רו"ח איל הורוביץ

אני חושב שהסיבה לכך היא הסיכון שיש על הלקוח בכל אחד מהמקצועות. כאשר תובעים את הלקוח הוא מוכן לשלם הרבה כסף כדי לקבל הגנה בבית המשפט. אבל מכיוון שעבודת הביקורת לא מביאה בדרך כלל לסנקציות כאלה ואחרות יש פחות עניין מצד הלקוח לשלם עליה כסף.

תכנית בחשבונאות

פורום שווי הוגן - FVF - Fair Value Forum

רו"ח חיים חלפון

מבחינה עובדתית, הגמישות של משרדי ראיית החשבון בקביעת שעות הביקורת הולכת וקטנה. אנחנו כפופים גם לנהלי ביקורת פנימיים וגם לנהלים מהפירמות הבינלאומיות ולכן היכולת שלנו לתמרן בתקציבי השעות היא מצומצמת. מעבר לכך, התפתחות החשבונאות מובילה לעלויות נוספות כתוצאה משימוש במומחים ושעות עבודה נוספות של צוות הביקורת.

אני מניח שהרוב המוחלט של הסכמי שכר הטרחה של המשרדים עם החברות הם בסכום קבוע ולא לפי כמות השעות. כתוצאה מכך ובשל העלייה בשעות הביקורת אנחנו רואים ירידה של התעריף השעתי.

אני חושב שאם אנחנו רוצים לדבר על פתרון, אז דווקא התערבות של הרגולטור יכולה לעזור לפתרון הבעיה. לדוגמה, הנחיה של רשות ניירות ערך ששכר הטרחה צריך להיקבע לשעת עבודה ולא בסכום קבוע יכול להביא אותנו לתחילתו של תהליך שישנה את המצב.

אחת הסיבות למצב הנוכחי הינה התחרות בין המשרדים, היא קשה והופכת לעיתים לתחרות של מחיר ולא של איכות. כשאנחנו באים להתחרות על תיק אנחנו נאלצים לעיתים להתמודד בתחרות על מחיר ודווקא מול ה-Big 4 שמורידים את המחיר.

ד"ר אסתר גילעז רן

ממחקרים בעולם בשנים האחרונות אנחנו רואים שאין הבדלים באיכות הביקורת בין המשרדים הגדולים למשרדים הפחות גדולים.

רו"ח חיים חלפון

אני מסכים ואני יכול להעיד שאצלנו במשרד יש מעורבות גבוהה מאוד של השותף בתיק לעומת המשרדים הגדולים וגם היחס בין רואי החשבון לבין מתמחים הוא גבוה יותר מאשר במשרדים הגדולים.

רו"ח דורון צור

מבחינת החברות, הערך של עבודת הביקורת הוא נמוך ולרוב הם תופסים את המבקר כמטרד. יש פה עיוות בו הביקורת נעשית עבור בעלי המניות, אך הם לא אלו שבסופו של דבר אנחנו מנהלים מולם את המשא ומתן על שכר הטרחה.

אני רוצה לערער על ההנחה שככל שיש פחות שעות ביקורת האיכות של עבודת הביקורת יורדת והאמינות של הדוחות קטנה. לדעתי, ככל ששכר הטרחה יותר גבוה, כך הפיתוי של רואה החשבון ללכת לכיוון של הלקוח ולעצום עיניים במקרים מסוימים יותר גדול כיוון שהוא לא רוצה לאבד את הלקוח.

תכנית בחשבונאות

פורום שווי הוגן - FVF - Fair Value Forum

דבר נוסף, עבודת הביקורת הפכה לטכנוקרטית מאוד. אנחנו רואים שהביקורת עברה מתחום בו ישנה הפעלת שכל ישר ושיקול דעת לכיוון של הכנת טפסים. זה מאוד נוח לרואי החשבון כיוון שהם לא צריכים להסביר את שיקול הדעת שלהם, אלא רק להראות שהם השקיעו ככה וככה שעות והכינו את הטפסים הדרושים ומבחינתם הם עשו את עבודתם נאמנה. בחלק גדול מהמקרים, בדיקת סבירות שאני יכול לעשות ברבע שעה יכולה להחליף עבודת ביקורת של 100 שעות.

לדוגמה, מבלי להזכיר שמות, ישנה חברה שעשתה לאחרונה הצגה מחדש ליתרת הלקוחות וההכנסות לקבל שלה. ימי האשראי של אותה חברה בספטמבר 2011 היו 89, בספטמבר 2012 ימי האשראי עמדו כבר על 95, בספטמבר 2013, לפני שתיקנו את הדוחות, ימי האשראי עלו ל-102 ולאחר שעשו את התיקון בדצמבר 2013 ירדו ימי האשראי בחזרה ל-80 ומשהו שזה נורמלי לחברה המדוברת. זאת בדיקה שעשיתי ברבע שעה והיא מדגימה איך אפשר לזהות בעיות בחברה בעזרת בדיקה אנליטית פשוטה מבלי להשקיע שעות על גבי שעות של עבודה ומאמץ רב וממה שאני רואה בהרבה מקרים בהם מתגלות בעיות, בדיקות כמו זו שהדגמתי היו יכולות לגלות את אותן בעיות בקלות.

אני רוצה גם להתייחס לאמירה שבארה"ב המצב יותר טוב. בארה"ב יש הרבה פחות אמינות לדוחות הכספיים פשוט זה לא נעשה באופן דרסטי כהצגה מחדש, אלא בתיקונים שוטפים קטנים און-ליין.

פרופ' אמיר ברנע

יש תביעה ייצוגית נגד בזן על כך שהם הציגו מלאי בבעלות הממשלה כאילו הוא בבעלותם ואז בשנת 2011 עשו הצגה מחדש והקטינו את המלאי ב-30 מיליון שקלים, דבר שהוביל לירידה במחיר המניה. השאלה שלי היא, איך זה יכול להיות שהתביעה אינה גם כנגד רואי החשבון שבביקורתם לא זיהו דבר שכזה במשך 4 שנים מאז שנחתם ההסכם בין החברה לבין המדינה?

רו"ח דורון צור

אני חושב שבזן זה מצב שונה – כיוון שהחברה סובלת מרווחיות נמוכה, תזרים מזומן שלילי ומאזן חלש, ההצגה מחדש הביאה להשפעה גדולה על מחיר המניה של החברה. אם זה היה קורה לחברה אחרת, אני לא חושב שהייתה לזה אותה השפעה.

פרופ' אלי אמיר

העובדה ששכר הטרחה של ה-Big 4 אינו שונה משמעותית מזה של המשרדים שאינם ב-Big 4 מעידה על כך שאיכות הביקורת נמוכה. ידוע מהנעשה בעולם שביקורת של משרדי ביג-4 מחשבת שאיכותית יותר.

תכנית בחשבונאות

פורום שווי הוגן - FVF - Fair Value Forum

בנוסף, העובדה שיש הרבה החלפות של רואי חשבון בשוק מעניינת. אני רואה בכך אינדיקציה לכך שהמשתמשים בדוחות הכספיים ושוק ההון תופשים את ערך הביקורת כנמוך, כי אנחנו יודעים מהעולם שהחלפת רואי חשבון מובילה להשפעה שלילית על החברה. אם בישראל אין תגובה שלילית להחלפת רואי חשבון, כנראה שאכן ערך הביקורת נתפש כנמוך.

נקודה אחרונה: במחקר שערכתי נמצא קשר שלילי בין Abnormal Audit Fees לעלות גיוס ההון. לדוגמא, מעבר בין חברה ברבע הראשון של Abnormal Audit Fees לרבע השלישי כרוך בחיסכון של כ- 2% בעלויות גיוס הון זר, כלומר שיעור הריבית שמשלמת החברה על אגרות החוב שלה יורד ככל שאיכות הביקורת עולה. בהקשר זה, אני ממליץ לבדוק את הקשר בין מדד השחיתות של מדינה (המתפרסם על ידי "שקיפות בינלאומית") לעלות הביקורת במדינה. נראה לי שתקבל קורלציה שלילית, כלומר במדינות שבהן יש יותר שחיתות, הביקורת שווה פחות.

רו"ח צור פניגשטיין

אמנם אני עוסק בפרקטיקה בהערכות שווי, אבל הבעיות הן מאוד דומות. לפני כן, רציתי להגיד משהו לגבי התחרות – המושג הזה הוא בעייתי ובתחום הביקורת או הערכות שווי לצרכי ביקורת יש ארבעה גורמים: החברות, רואי החשבון, הלקוחות וישנו גם הרגולטור. הרגולטורים כל הזמן מעלים את הרף של עבודת הביקורת ומנגד מנערים את חוצנם בכל הנוגע לתופסת הנדרשת בשכר הטרחה. העובדה שהמחירים יורדים לא מראה שיש פה תחרות חופשית שמביאה לכך שבשל ערך נמוך של המוצר המחירים יורדים בהדרגה, אלא לדעתי זה נובע מכשל שוק והגופים שקובעים את הסטנדרטים לא מתעניינים בעלות שכר הטרחה בדרישות שלהם.

החברות רואות את הביקורת כמשהו שנכפה עליהם. שכר טרחה על עבודות זהות בפירמות אחרות בעולם הוא פי 3 מאשר בישראל ולא רק במדינות שבהם שכר העבודה גבוה יותר, אלא גם במדינות בהם השכר של העובדים הוא שליש מזה של העובדים בישראל.

רו"ח דב ספיר

מה שאני שומע בשנים האחרונות זה שמשרדי ראיית החשבון הגדולים מרווחים בעיקר משירותים נלווים כמו מסים, ייעוץ, הערכות שווי וכן הלאה ולא מביקורת.

רו"ח יוסי בן אלטבט

כמי שנמנה על המוסד לסקירת עמיתים אני רוצה לומר שהביקורת בארץ לא נופלת מהביקורת בארה"ב. בגלל שאני גם נמצא באקדמיה אני יכול להגיד שגם מבחינת האנשים שמצטרפים למקצוע אין ירידה ברמה.

תכנית בחשבונאות

פורום שווי הוגן - FVF - Fair Value Forum

אין ספק שתעריפי הביקורת שלנו נמוכים יחסית לעולם, אבל יחד עם זאת, ההנחה שהעלאת תעריפי הביקורת תגדיל את איכות הביקורת היא לא חד משמעית. אני לא חושב שמשרדי ראיית החשבון נמענים מלעשות עבודות ביקורת בגלל שאין מספיק תמורה בגינה. יש הרבה גורמים שמפקחים על עבודת המשרדים שמונעים מהם להוריד את רמת הביקורת. דווקא אולי העלאת תעריפי הביקורת תפחית את אי התלות ותגרום לכך שהביקורת תהיה פחות טובה בשל הרצון לרצות את הלקוחות. לגבי כשל השוק שהוזכר פה – אני מסכים מאוד שיש בשוק שלנו כשל שוק מובנה. אני לא מכיר מקום בו ההנהלה, שמטרתה להשיא את רווחי החברה, תסכים לשלם יותר עבור מוצר שלא מגדיל את רווחיותה. מכיוון שההנהלה קובעת את שכר הטרחה, ברור שישנה שחיקה בשכר הטרחה. זה בדיוק המקום שבו הרגולטור צריך להתערב.

רו"ח נבו ברנר

לא הגענו למסקנה אם יש להעלות את שכר הטרחה כיוון שעליית שכר אמורה להעלות את איכות כוח האדם בביקורת מצד אחד אך עלולה להחריף סוגיות של אי תלות מצד שני. אם בכל זאת מגיעים למסקנה שיש להעלות את שכר הטרחה, מה שבטוח זה שהגילוי שנדרש בתקנות ניירות ערך לא עושה את העבודה. אולי אפילו להיפך, כי הוא משמש את החברות לבנצ'מרק להורדת שכר הטרחה ואף חברה לא רוצה לשלם יותר מאחרות.

פרופ' אמיר ברנע

אני חושב שהמסקנה של הדיון צריכה להיות שבכל מקרה יש להעביר את הממשק של החברה מול המבקר החיצוני מההנהלה לוועדת הביקורת או לוועדת דוחות כספיים, כלומר ליצור אחידות בטיפול מול מבקר פנים וחץ. הוועדה שתיבחר תהיה אחראית על פרטי ההתקשרות עם המבקר כולל שכר לשעה והיקף השעות. תודה רבה לכולם וחג שמח.

תכנית בחשבונאות

פורום שווי הוגן - FVF - Fair Value Forum

על הפורום:

מטרת "פורום שווי הוגן" (FVF) Fair Value Forum, הפועל במסגרת התכנית בחשבונאות של בית ספר אריסון למנהל עסקים במרכז הבינתחומי הרצליה, היא לתרום לאיכות המידע בשוק ההון, ולייצר שיח מקצועי פורה בנושא. הפורום שמקיים מפגש חודשי, משמש קבוצת חשיבה שמייצרת דיוני עומק בסוגיות שנמצאות על סדר היום ומשמש פלטפורמה לשיתוף ידע, זיהוי בעיות, תהליכים ומגמות וכ- Best Practices למדווחים, לרואי החשבון ולמשקיעים.

הפורום, בייסודם של פרופ' אמיר ברנע, הדיקן המייסד של בית ספר אריסון למנהל עסקים, ורו"ח שלומי שוב, סגן דיקן (חשבונאות), בית ספר אריסון למנהל עסקים, כולל מומחים מובילים מהאקדמיה ומהפרקטיקה בתחומי החשבונאות הפיננסית, הכלכלה והמימון וכן משתתפים בו נציגים של מדווחים, אנליסטים וגופי הרגולציה הפיננסית בישראל וחיבור בין תחומי הידע השונים.

סיכומי הדיונים שמתפרסמים לציבור הרחב מבוצעים על ידי הצוות המקצועי של הפורום המורכב מבוגרים מצטיינים של התכנית בחשבונאות.

אתר הפורום: www.fvf.org.il